

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Τα στερεότυπα και πώς επηρεάζουν τη συμπεριφορά μας

Το (διασκευασμένο) κείμενο αντλήθηκε (στις 25.11.2021) από τον διαδικτυακό ιστότοπο του δήμου Θέρμης <https://www.thermi.gov.gr/>.

Ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες που επηρεάζουν τις αντιλήψεις που σχηματίζουμε για τους άλλους είναι τα στερεότυπα. Πρόκειται για τις τυποποιημένες και απλουστευμένες θετικές ή αρνητικές σκέψεις που συχνά σχηματίζουμε για τους άλλους. Έτσι, όταν ακολουθούμε ένα στερεότυπο, θεωρούμε ότι ο άνθρωπος που έχουμε απέναντί μας διακρίνεται από συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, επειδή (θεωρούμε ότι) ανήκει σε μια συγκεκριμένη ομάδα. Συνεπώς, οδηγούμαστε σε γενικεύσεις και βγάζουμε συμπεράσματα για τον άνθρωπο που βλέπουμε με βάση παράγοντες όπως π.χ. το χρώμα του δέρματος, τον τρόπο ένδυσης, το θρήσκευμα, τα γκρίζα μαλλιά κ.ά. Αν επικοινωνήσουμε με αυτό το άτομο στηριζόμενοι στο στερεότυπό μας, θα είμαστε προκατειλημμένοι απέναντί του και θα δημιουργήσουμε εμπόδια στην επικοινωνία.

1

Είναι σημαντικό να κατανοήσουμε πόσο επηρεάζεται η συμπεριφορά μας, όταν λειτουργούμε βάσει στερεοτύπων ή προκαταλήψεων, καθώς έχει ως συνέπεια την υπονόμευση της ικανότητάς μας να αναπτύξουμε και να συντηρήσουμε μια σχέση. Αν μπορέσουμε να αντιληφθούμε ποιες είναι οι νοοτροπίες μας και οι συνηθισμένοι τύποι της συμπεριφοράς μας, θα μπορέσουμε αυτόματα να καταλάβουμε ότι και οι άλλοι άνθρωποι - ανεξαρτήτως των χαρακτηριστικών τους ή της φυλής στην οποία ανήκουν- πιθανόν να νιώθουν ή να σκέφτονται με τον ίδιο τρόπο, και τελικά να βελτιώσουμε τις πιθανότητες για αποτελεσματική και σωστή επικοινωνία. Με τον τρόπο αυτό αποφεύγουμε να πούμε ή να κάνουμε πράγματα που προσβάλλουν τον άλλο και διαιωνίζουν απαρχαιωμένα ρατσιστικά και σεξιστικά στερεότυπα.

Τα στερεότυπα αλλάζουν δύσκολα· οι άνθρωποι τα διατηρούν, ακόμη και όταν έρθουν αντιμέτωποι με αποδείξεις που τα ανατρέπουν. Αν, λοιπόν, κάποιος συναντήσει έναν αλλοδαπό μιας εθνικότητας για την οποία έχει ήδη δημιουργήσει ένα στερεότυπο και διαπιστώσει ότι τελικά δεν ισχύει τίποτα απ' όλα όσα νόμιζε πως ήξερε για τα γνωρίσματα αυτού του ατόμου, είναι πιθανό να θεωρήσει ότι πρόκειται για εξαίρεση και να συνεχίσει να χρησιμοποιεί το στερεότυπό του, όποτε συναντά αλλοδαπούς της αντίστοιχης εθνικότητας. Ωστόσο, μπορούμε να μάθουμε να προχωράμε ένα βήμα πιο μακριά από τα στερεότυπα και να σχηματίσουμε μια πιο ρεαλιστική εντύπωση για τους άλλους, αλλά και να αξιολογούμε την ορθότητα των προσωπικών μας αντιλήψεων.

Ο καλύτερος τρόπος για τη συγκέντρωση πληροφοριών για έναν άνθρωπο είναι η προσωπική επικοινωνία μαζί του. Μόνο μέσω της συζήτησης με τους άλλους ανθρώπους μπορούμε πραγματικά να τους μάθουμε, έτσι ώστε να μην λειτουργούμε βάσει των στερεοτύπων μας. Πολλοί άνθρωποι επιμένουν σε μια αρνητική εντύπωση χωρίς να βασίζονται σε ακριβή στοιχεία ή στην πραγματικότητα, αλλά, λόγω στερεοτύπων ή προκατάληψης, απλώς έχουν κάποια γενική εντύπωση και συμπεριφέρονται σύμφωνα μ' αυτήν. Είναι σημαντικό, κάθε άνθρωπος, που σκέφτεται έτσι, να προσπαθεί να δεχθεί ότι μπορεί να κάνει και λάθος. Έτσι, θα είναι «ανοιχτός» και χωρίς προκαταλήψεις, για να γνωρίσει πραγματικά κάποιον άλλον. Η προσκόλληση σε απόψεις απαρχαιωμένες θέτει εμπόδια στην επικοινωνία με τους άλλους ανθρώπους. Η παραδοχή ότι τελικά είναι λανθασμένες οι αντιλήψεις που είχαμε για καιρό αποτελεί μια καλή αρχή για την απαλλαγή από διαιωνιζόμενες προκαταλήψεις και την αποκατάσταση της επικοινωνίας. Τα παραπάνω βοηθούν στον επαναπροσδιορισμό κάποιων σκέψεων που μπορεί λανθασμένα να έχουμε σχηματίσει και οδηγούν σε διαπροσωπικές σχέσεις ισοτιμίας και αμοιβαιότητας.

2

1. Να γράψετε πλαγιότιτλους για καθεμία παράγραφο του κειμένου.
2. Να σχολιάσετε τον τρόπο που λειτουργεί το α' πληθυντικό πρόσωπο στο κείμενο αλλά και στον τίτλο του άρθρου.

.....

.....

.....

.....

3. Άσκηση: Συνώνυμα

Διαβάστε το παρακάτω κείμενο και αντικαταστήστε τις λέξεις με τα κατάλληλα συνώνυμα τους.

Κείμενο για Άσκηση:

1. Ένας από τους **σημαντικότερους** παράγοντες που επηρεάζουν τις αντιλήψεις που σχηματίζουμε για τους άλλους είναι τα στερεότυπα.
2. Πρόκειται για τις **τυποποιημένες** και απλουστευμένες θετικές ή αρνητικές σκέψεις που συχνά σχηματίζουμε για τους άλλους.
3. Έτσι, όταν ακολουθούμε ένα στερεότυπο, θεωρούμε ότι ο άνθρωπος που έχουμε απέναντί μας **διακρίνεται** από συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, επειδή (θεωρούμε ότι) ανήκει σε μια συγκεκριμένη ομάδα.
4. Συνεπώς, οδηγούμαστε σε **γενικεύσεις** και βγάζουμε **συμπεράσματα** για τον άνθρωπο που βλέπουμε με βάση παράγοντες όπως π.χ. το χρώμα του δέρματος, τον τρόπο ένδυσης, το θρήσκευμα, τα γκρίζα μαλλιά κ.ά.
5. Αν επικοινωνήσουμε με αυτό το άτομο στηριζόμενοι στο στερεότυπό μας, θα είμαστε **προκατειλημμένοι** απέναντί του και θα δημιουργήσουμε εμπόδια στην επικοινωνία.
6. Είναι **σημαντικό** να κατανοήσουμε πόσο επηρεάζεται η συμπεριφορά μας, όταν λειτουργούμε βάσει στερεοτύπων ή προκαταλήψεων, καθώς έχει ως συνέπεια την υπονόμηση της ικανότητάς μας να αναπτύξουμε και να συντηρήσουμε μια σχέση.
7. Αν μπορέσουμε να **αντιληφθούμε** ποιες είναι οι νοοτροπίες μας και οι συνηθισμένοι τύποι της συμπεριφοράς μας, θα μπορέσουμε αυτόματα να καταλάβουμε ότι και οι άλλοι άνθρωποι πιθανόν να νιώθουν ή να

σκέφτονται με τον ίδιο τρόπο, και τελικά να **βελτιώσουμε** τις πιθανότητες για αποτελεσματική και σωστή επικοινωνία.

8. Με τον τρόπο αυτό αποφεύγουμε να πούμε ή να κάνουμε πράγματα που προσβάλλουν τον άλλο και διαιωνίζουν απαρχαιωμένα ρατσιστικά και σεξιστικά στερεότυπα.
9. Τα στερεότυπα αλλάζουν δύσκολα· οι άνθρωποι τα **διατηρούν**, ακόμη και όταν έρθουν αντιμέτωποι με αποδείξεις που τα ανατρέπουν.
10. Ο καλύτερος τρόπος για τη συγκέντρωση πληροφοριών για έναν άνθρωπο είναι η προσωπική **επικοινωνία** μαζί του.

A3. Με αφορμή τους προβληματισμούς, που τίθενται στο κείμενο, συντάσσεις ένα άρθρο (200-250 λέξεων) για το σχολικό ιστολόγιο, στο οποίο αναλύεις τους λόγους που οδηγούν τους ανθρώπους σε στερεότυπες αντιλήψεις και προτείνεις τρόπους με τους οποίους μπορούμε να τις υπερβούμε.

4

[ΤΙΤΛΟΣ] –[ΕΠΙΚΑΙΡΙΚΟ ΓΕΓΟΝΟΣ]

1η παράγραφος: **Ο Ρόλος των Στερεοτύπων στην Αντίληψη των Άλλων**

Τα στερεότυπα επηρεάζουν τις αντιλήψεις μας για τους άλλους, οδηγώντας σε γενικεύσεις και προκαταλήψεις που εμποδίζουν την επικοινωνία.

2η παράγραφος: **Η Σημασία της Αυτογνωσίας και της Κατανόησης των Προκαταλήψεων**

Η συνειδητοποίηση των νοοτροπιών μας βοηθά στη βελτίωση της επικοινωνίας και στην αποφυγή προσβολών και διατήρησης ρατσιστικών ή σεξιστικών στερεοτύπων.

3η παράγραφος: **Η Ανθεκτικότητα των Στερεοτύπων και η Πρόκληση για Αλλαγή**

Τα στερεότυπα είναι δύσκολο να ανατραπούν, αλλά μπορούμε να σχηματίσουμε πιο ρεαλιστικές αντιλήψεις για τους άλλους, αξιολογώντας τις προσωπικές μας αντιλήψεις.

4η παράγραφος: **Η Προσωπική Επικοινωνία ως Μέσο Κατανόησης και Καταπολέμησης των Στερεοτύπων**

Η προσωπική επαφή με τους άλλους ανθρώπους είναι ο καλύτερος τρόπος για να απομακρυνθούμε από τα στερεότυπα και να δημιουργήσουμε σχέσεις βασισμένες στην αμοιβαία κατανόηση.

❑ **Στερεότυπα και η επιρροή τους στις αντιλήψεις μας (Πρώτη παράγραφος)**

❑ **Η επίδραση των στερεοτύπων στην επικοινωνία και τις σχέσεις (Δεύτερη παράγραφος)**

❑ **Η δυσκολία αλλαγής των στερεοτύπων και η ανάγκη ρεαλιστικής αντίληψης (Τρίτη παράγραφος)**

❑ **Η σημασία της προσωπικής επικοινωνίας στην αποφυγή των στερεοτύπων (Τέταρτη παράγραφος)**

Πιο συγκεκριμένα, **το α' πληθυντικό πρόσωπο** (όπως "είμαστε", "μπορούμε", "θα καταλάβουμε") χρησιμοποιείται για να ενσωματώσει τον αναγνώστη στην επικοινωνία, **δημιουργώντας την αίσθηση της συλλογικής ευθύνης ή συμμετοχής**. Αυτό έχει ως στόχο **να ενισχύσει την ιδέα ότι όλοι, ανεξαρτήτως του ποιοι είμαστε, επηρεαζόμαστε από τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις, και επομένως, όλοι έχουμε την ευθύνη να τις αναγνωρίσουμε και να τις ξεπεράσουμε**.

Επιπλέον, η χρήση του α' πληθυντικού προσώπου λειτουργεί και ως προσέγγιση που προάγει την αλληλεπίδραση και τη συνεργασία των ανθρώπων για την επίτευξη καλύτερης επικοινωνίας και αποδοχής. **Δημιουργεί μια αίσθηση κοινότητας και**

αμοιβαίας προσπάθειας για να κατανοήσουμε και να αντιμετωπίσουμε τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις.

Για παράδειγμα:

- "Αν μπορούμε να αντιληφθούμε ποιες είναι οι νοοτροπίες μας..." → Εδώ ο συγγραφέας καλεί τον αναγνώστη **να συμπεριληφθεί στην ενέργεια της αυτοκριτικής και της προσωπικής ανάπτυξης.**
- "Θα μπορέσουμε αυτόματα να καταλάβουμε ότι και οι άλλοι άνθρωποι..." → Η πρόταση **προτρέπει όλους να σκεφτούν** από κοινού και να ενεργήσουν για την καλύτερη κατανόηση των άλλων.

Το α' πληθυντικό πρόσωπο λειτουργεί έτσι για να ενδυναμώσει την έννοια της κοινής υπευθυνότητας και της συλλογικής κατανόησης.

Συνώνυμα για αντικατάσταση:

1. **σημαντικότερους** → καθοριστικούς, κρίσιμους
2. **τυποποιημένες** → προκαθορισμένες, συνηθισμένες
3. **διακρίνεται** → ξεχωρίζει, εμφανίζεται
4. **γενικεύσεις** → συνοπτικά σχόλια, απλοποιήσεις
5. **συμπεράσματα** → εκτιμήσεις, αποδεικτικά αποτελέσματα
6. **προκατειλημμένοι** → μεροληπτικοί, με προκατάληψη
7. **σημαντικό** → κρίσιμο, ουσιαστικό
8. **αντιληφθούμε** → κατανοήσουμε, συνειδητοποιήσουμε
9. **βελτιώσουμε** → ενισχύσουμε, αναβαθμίσουμε
10. **διατηρούν** → συνεχίζουν να κρατούν, συντηρούν
11. **επικοινωνία** → αλληλεπίδραση, συναναστροφή

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Κεντρική Ιδέα: Στερεότυπα και η επίδρασή τους στην επικοινωνία

1. Ορισμός Στερεοτύπων

- ο Τυποποιημένες και απλουστευμένες σκέψεις για άλλους.
- ο Θετικά ή αρνητικά.
- ο Οδηγούν σε γενικεύσεις και συμπεράσματα για άτομα με βάση εξωτερικά χαρακτηριστικά (π.χ. χρώμα δέρματος, ένδυση, θρήσκευμα, γκρίζα μαλλιά).

2. Επικοινωνία και Προκατάληψη

- ο Προκατάληψη οδηγεί σε εμπόδια στην επικοινωνία.
- ο Στερεότυπα εμποδίζουν τη δημιουργία σωστής επικοινωνίας και σχέσεων.

3. Επιπτώσεις στη Συμπεριφορά

- ο Η συμπεριφορά επηρεάζεται από στερεότυπα και προκαταλήψεις.
- ο Υπονόμευση ικανότητας ανάπτυξης σχέσεων.

4. Αναγνώριση και Αντιμετώπιση Στερεοτύπων

- ο Αναγνώριση νοοτροπιών και συμπεριφοράς.
- ο Συνειδητοποίηση ότι όλοι οι άνθρωποι έχουν κοινές εμπειρίες και συναισθήματα, ανεξαρτήτως χαρακτηριστικών.

5. Αλλαγή Στερεοτύπων

- ο Δυσκολία στην αλλαγή στερεοτύπων.
- ο Αντιμετώπιση νέων πληροφοριών με την αντίληψη "εξαίρεση" και συνέχιση της χρήσης στερεοτύπων.

6. Μέθοδος Μάθησης για τους Άλλους

- ο Προσωπική επικοινωνία για να μάθουμε για κάποιον.
- ο Διαφυγή από στερεότυπα μέσω ανοιχτής και χωρίς προκαταλήψεις προσέγγισης.

7. Εξάλειψη Προκαταλήψεων

- ο Αναγνώριση και διόρθωση των λανθασμένων αντιλήψεων.
- ο Αποκατάσταση της επικοινωνίας με τον άλλον.

8. Αποτελέσματα από την Απαλλαγή από Στερεότυπα

- ο Διαπροσωπικές σχέσεις ισοτιμίας και αμοιβαιότητας.

A3.(Μονάδες 25)

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

Θετικά αξιολογούνται:

☐ Ένας πετυχημένος, περιεκτικός και ελκυστικός τίτλος ☐ Αφόρμηση από την επικαιρότητα στον πρόλογο ☐ Η κατάλληλη τεκμηρίωση ☐ Η αναφορική/κυριολεκτική λειτουργία της γλώσσας, το ουδέτερο ύφος

Αρνητικά αξιολογούνται:

☐ Η απουσία τίτλου ή ένας μακροσκελής ή ασαφής τίτλος ☐ Ένας γενικόλογος πρόλογος ☐ Η πληθώρα παραδειγμάτων και η έλλειψη τεκμηρίωσης ☐ Το προσωπικό, εξομολογητικό ύφος λόγου.

Ενδεικτικοί άξονες της απάντησης:

Λόγοι που οδηγούν τους ανθρώπους σε στερεότυπες αντιλήψεις:

- ☐ η αναπαραγωγή τους από φορείς κοινωνικοποίησης, όπως τα ΜΜΕ, την οικογένεια, τις κοινωνικές συναναστροφές
- ☐ η αδυναμία του ατόμου να αντισταθεί στη δύναμη της επιβολής τους, καθώς συχνά απουσιάζουν η παιδεία, η γνώση, ο ορθολογισμός και η κριτική ικανότητα
- ☐ η άκριτη εσωτερικέυσή τους, αφού προβάλλονται και διαδίδονται ως δεδομένες και αυταπόδεικτες αλήθειες

Τρόποι με τους οποίους μπορούμε να αντισταθούμε στα στερεότυπα:

- ☐ ανθρωπιστική παιδεία, που διαμορφώνει κριτικά σκεπτόμενους, με ευαισθησία και ενεργητική διάθεση πολίτες, ικανούς να αντιστέκονται σε κάθε είδους δογματικές και μισαλλόδοξες απόψεις,
- ☐ ενίσχυση του κράτους πρόνοιας και του πνεύματος αλληλεγγύης απέναντι στις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες από την Πολιτεία,
- ☐ διασφάλιση της δημοκρατίας, της ισονομίας και της αξιοκρατίας,
- ☐ σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της αποδοχής της διαφορετικότητας, που αποτελούν αναγκαία συστατικά στοιχεία σε κάθε σύγχρονη πολυπολιτισμική κοινωνία,
- ☐ ατομική αφύπνιση και εγρήγορση για την καταπολέμηση ρατσιστικών αντιλήψεων και πρακτικών σε επίπεδο σκέψεων και στάσεων/ συμπεριφορών.

ΚΕΙΜΕΝΟ –ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΛΟΓΟΥ 1. [τιτλος –επικαιρικό γεγονός.....]

ΠΡΟΛΟΓΟΣ Στη σύγχρονη κοινωνία, τα στερεότυπα αποτελούν μια συχνή πηγή παρανόησης και προκαταλήψεων. Αν και συχνά ακούγονται ως «αντικειμενικές αλήθειες», τα στερεότυπα είναι απλουστευμένες και γενικευμένες αντιλήψεις για ομάδες ανθρώπων, που βασίζονται σε εξωτερικά χαρακτηριστικά όπως η εθνικότητα, το φύλο ή η εμφάνιση. **(ΕΠΙΚΑΙΡΙΚΟ ΓΕΓΟΝΟΣ)**

Αυτές οι αντιλήψεις αναπτύσσονται κυρίως λόγω της ανάγκης των ανθρώπων για κατηγοριοποίηση και έλεγχο του κόσμου γύρω τους. Μέσα από τα στερεότυπα, προσπαθούμε να κατανοήσουμε εύκολα και γρήγορα τους άλλους, χωρίς να αφιερώνουμε χρόνο για να τους γνωρίσουμε καλύτερα. Επίσης, οι άνθρωποι συχνά καταφεύγουν στα στερεότυπα όταν δεν διαθέτουν επαρκείς πληροφορίες ή έχουν περιορισμένες εμπειρίες με άλλες κουλτούρες ή κοινωνικές ομάδες. Αυτή η έλλειψη πληροφόρησης ενισχύει τη δημιουργία προκαταλήψεων και αναχαιτίζει τη διάθεση για ανοιχτό μυαλό.

Για να ξεπεράσουμε τα στερεότυπα, πρέπει πρώτα να αναγνωρίσουμε την ύπαρξή τους μέσα μας. Η αυτογνωσία και η συνειδητοποίηση των προσωπικών μας προκαταλήψεων είναι το πρώτο βήμα. Στη συνέχεια, η ανοιχτή επικοινωνία και η πρόθεση να μάθουμε για τις εμπειρίες και τις απόψεις των άλλων θα μας βοηθήσει να τους κατανοήσουμε καλύτερα. Μέσω της προσωπικής επαφής, μπορούμε να σπάσουμε τα τείχη των στερεοτύπων και να δημιουργήσουμε αληθινές, ισότιμες σχέσεις με τους γύρω μας.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ –ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΛΟΓΟΥ 2. [τιτλος –επικαιρικό γεγονός.....]

ΠΡΟΛΟΓΟΣ Τα στερεότυπα είναι απλουστευμένες και γενικευμένες αντιλήψεις που σχηματίζουμε για άλλους ανθρώπους, με βάση εξωτερικά χαρακτηριστικά, όπως το φύλο, η εθνικότητα ή η κοινωνική τάξη. (**ΕΠΙΚΑΙΡΙΚΟ ΓΕΓΟΝΟΣ**)

Οι λόγοι που οδηγούν σε αυτές τις στερεότυπες αντιλήψεις είναι πολλοί. Κατ' αρχάς, τα ΜΜΕ, η οικογένεια και οι κοινωνικές συναναστροφές συχνά αναπαράγουν στερεότυπα, ενισχύοντας τους προκατειλημμένους τρόπους σκέψης. Επιπλέον, η έλλειψη κριτικής σκέψης, παιδείας και γνώσης καθιστά δύσκολη την αντίσταση σε αυτή τη διαδικασία, καθώς τα στερεότυπα παρουσιάζονται ως αυταπόδεικτες αλήθειες. Έτσι, τα άτομα συχνά εσωτερικεύουν αυτές τις προκαταλήψεις χωρίς να αμφισβητούν τη βασιμότητά τους.

Για να ξεπεράσουμε τα στερεότυπα, **είναι απαραίτητο να ενισχύσουμε την ανθρωπιστική παιδεία,** που θα καλλιεργήσει κριτικά σκεπτόμενους πολίτες, ικανούς να αντιστέκονται σε προκαταλήψεις και μισαλλοδοξία. Η πολιτεία, ενισχύοντας τον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας και της αλληλεγγύης, μπορεί να υποστηρίξει τις ευάλωτες ομάδες και να προάγει την ισότητα. Η διασφάλιση της δημοκρατίας, της ισονομίας και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς και η αποδοχή της διαφορετικότητας, είναι κεντρικά στοιχεία για μια σύγχρονη κοινωνία. Τέλος, η ατομική αφύπνιση και εγρήγορση για την καταπολέμηση ρατσιστικών αντιλήψεων θα συμβάλει στη δημιουργία ενός κόσμου χωρίς στερεότυπα και διακρίσεις.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

ΤΟ 1^ο ΚΕΙΜΕΝΟ ΣΤΗΡΙΖΕΤΑΙ ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ. ΤΟ 2^ο ΚΕΙΜΕΝΟ ΈΧΕΙ ΕΠΙΠΛΕΟΝ ΙΔΕΕΣ.